

Liečivé balzamy na pery

I. časť: polotuhé formy

Ľudia môžu bojovať s vysušenými perami nielen pri silných mrazoch, ale taktiež pri spálení od slnka, avitaminózach resp. hypervitaminózach alebo nežiaducich účinkoch farmakologickej terapie. Magis­traliter receptúrou vieme pomôcť pacientovi aj v špecifických prípadoch. V júlovom vydaní rubriky sa zameriame na možnosti receptúry v lekárskej pripravovaných balzamov na pery.

■ Zápaly pier a ragády ústneho kútika – chelitídy, sú nepríjemné ochorenia. Spôsobujú, že pery sú suché, opuchnuté a intenzívne začervenané. Spravidla bývajú pery citlivé na dotyk, môžu mokvať a vyskytujú sa na nich ragády kútika úst. Tieto sa prejavujú miernym krvácaním a bolesťou pri otváraní úst v oblasti kútika. Okrem infekcií (*Herpes simplex*, *Staphylococcus* sp., kvasinky) môžu mať chemický alebo fyzikálny pôvod. Teda negatívne pôsobia aj vplyvy počasia – teplota pod bodom mrazu a UV žiarenie. Chelitídy môžu byť ďalej prejavom kontaktnej alergickej reakcie (potraviny, kozmetika), nežiaducimi účinkami farmakologickej terapie (retinoidy, lítium, chemoterapeutiká) alebo prejavom traumy.

■ Takzvané balzamy na pery sú dermálne polotuhé prípravky aplikované s cieľom hydratovať alebo premasťiť pery, prípadne farmakologicky liečiť zápalové alebo iné ochorenia pier.

■ Formami komerčne dostupných balzamov na pery sú najčastejšie tyčinky na pery (lipsticks). Sú to pevné formy, ktoré sa pri kontakte s fyziologickou teplotou topia (no neroztekajú), a teda umožňujú nanosenie tenkej vrstvy prípravku na pery. V starších liekopisoch boli takéto balzamy na pery oficiálne ako tzv. voskovce (Cerata). Ďalej možno balzamy na pery dispensovať ako oleofílné masti. Vo všetkých prípadoch sa ako základy uplatňujú rastlinné (kakaový, olivový, mandľový, kokosový, ricínový atď.), alebo syntetické oleje (tekutý parafín, silikóny, izopropylpalmitát atď.), masťové základy (lanolín, vazelína, ung. leniens, synderman), vosky (včelí vosk, tvrdý parafín, cetylal-kohol) a iné.

■ Do spomínaných prípravkov sa zapracovávajú liečivá s cieľom hydratovať (glycerol, hyalurónan sodný), liečiť zápaly (vitamíny C, E, A), odstrániť pocit bolesti (mentol, lidokain), prípadne s cieľom pôsobiť na baktérie a vírusy (antivirotiká a antibakteriálne liečivá). Najmä v letných mesiacoch sa používajú balzamy na pery s vhodným SPF filtrom. Ochrane pôsobí aj samotný lipofílny film na perách spôsobujúci oklúziu, a teda zabránenie odparovaniu vody. Významnou je taktiež schopnosť fixácie a predchádzanie vzniku ďalších trhlín. Balzamy na pery sa zvyknú aromatizovať silicami, prípade inými aromatickými látkami (vanilín).

Referencie:

1. Sklenář, Z.; Ščigel, V. Magis­traliter receptura ve stomatologii. Edice zubního lékařství. 2012. Praha: Havlíček Brain Team.
2. Receptúra zostavená D. Krchňákom (KGF FaF UK v Bratislave). 2024.
3. Kuželová, M. Vybrané kapitoly zo všeobecnej a špeciálnej klinickej farmakológie a farmakoterapie pre farmaceutov. 2021. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave.
4. Hojerová, J.; Martiniaková, S.: Kozmetická chémia a technológia. 1. časť. Kozmetická chémia. 2021. Bratislava: Slovenská technická univerzita v Bratislave. Vydavateľstvo SPEKTRUM STU.
5. Hojerová, J.; Škultétyová, K.: Materiály. Pre 2. a 3. ročník študijného odboru kozmetik. Tretie vydanie. 2012. Bratislava: SPN – Mladé letá.
6. A. O. Barel et al. Handbook of cosmetic science and technology. 3rd edition. 2009. New York: Informa Healthcare.

autor: **Mgr. Daniel Krchňák, DiS.**
Katedra galenickej farmácie,
Farmaceutická fakulta UK v Bratislave

Masť na pery s dexpantenolom a vitamínom E [1]

Rp.	
» Dexpanthenoli	0,4
» Tocoferoli alfa acetatis	0,05
» Cerae albae	1,99
» Olivae olei raffinati	ad 10,0
» M.f. unguentum	
» D.S. Nanášať na pery	

TECHNOLOGICKÝ POSTUP:

■ Biely vosk a rafinovaný olivový olej sa zahrievajú vo vodnom kúpeli až do roztavenia vosku. Potom sa zmes odstaví a mieša sa do vychladnutia. Pridá sa dexpan­tenol a tokoferol alfa-acetát a dobre sa zhomogenizuje.

Čas použiteľnosti: 2 mesiace

Tyčinka na pery s vitamínom E [2]

Rp.	
» Cerae albae	
» Cetylilis palmitatis	āā 1,0
» Zinci oxidī (125)	0,6
» Tocoferoli alfa acetatis	0,1
» Geranii aetherolei	gtt N° I (unam)
» Ricini olei raffinati	ad 10,0
» M.f. stilli	
» D.S. Nanášať na pery	

TECHNOLOGICKÝ POSTUP:

■ Biely vosk, cetylpalmitát a rafinovaný ricínový olej sa zahrievajú vo vodnom kúpeli, kým nie je zmes homogénna. Roztavená olejová fáza sa pridáva k preosia­temu oxidu zinočnatému (sito č. 125) za stáleho miešania. Pridá sa tokoferol alfa-acetát a gerániová silica. Po homo­genizácii sa leje do pripravených túb a nechá sa stuhnúť.

UCHOVÁVANIE:

■ Závisí od konkrétnej formy balzamu na pery, aký oba­lový materiál sa zvolí. Tyčinky na pery sa adjustujú do špe­ciálnych skrutkovacích túb umožňujúcich vysunutie tyčinky ex tempore. Masti sa adjustujú do jednoduchých téglíkov, hygienickejšie je ale použitie unguatorových téglíkov. Chránené pred svetlom, 15 – 25 °C.